

ВИСНОВОК
ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ
ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Сальникова Валерія Ігоровича

«Клініко-експериментальне обґрунтування актуалізації та
вдосконалення концепції лікування хронічного генералізованого
пародонтиту шляхом антиоксидантної модуляції
механізмів ендогенної цитопротекції»

на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 охорона здоров'я
за спеціальністю 221 – «Стоматологія»

ГОЛОВА ЗАСІДАННЯ: завідувач кафедри терапевтичної, ортопедичної та дитячої стоматології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, доктор медичних наук, професор Возний О.В.

СЕКРЕТАР: асистент кафедри пропедевтичної та хірургічної стоматології, доктор філософії (PhD) Дац В.В.

ПРИСУТНІ: проректор з наукової роботи Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, Заслужений діяч науки і техніки України, д.мед.н., професор Туманський В.О., завідувач кафедри терапевтичної, ортопедичної та дитячої стоматології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, доктор медичних наук, професор Возний О.В., завідувач кафедри пропедевтичної та хірургічної стоматології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, к.мед.н., доцент Чертов С.О., доцент кафедри терапевтичної, ортопедичної та дитячої стоматології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, к.мед.н., доцент Кокарь О.О., доцент кафедри стоматології доцент кафедри стоматології післядипломної освіти ННПО Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, к.мед.н., Манухіна О.М., доцент кафедри терапевтичної, ортопедичної та дитячої стоматології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, к.мед.н., Максимов Я.В., доцент кафедри пропедевтичної та хірургічної стоматології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, доктор філософії, доцент Сапальов С.О., доцент кафедри пропедевтичної та хірургічної стоматології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, к.мед.н., доцент Ганчев К.С., асистент кафедри пропедевтичної та хірургічної стоматології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, к.мед.н., Карнаух М.М., асистент кафедри пропедевтичної та хірургічної стоматології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, доктор філософії Дац В.В., асистент кафедри терапевтичної, ортопедичної та дитячої стоматології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, доктор філософії Цинкуш Р.В., асистент кафедри пропедевтичної та хірургічної

стоматології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, доктор філософії Сидор О.В., асистент кафедри пропедевтичної та хірургічної стоматології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, доктор філософії Філон А.М., асистент кафедри пропедевтичної та хірургічної стоматології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету Вініченко М.В., асистент кафедри стоматології післядипломної освіти ННПО Стрюк Ю.В., завідувач кафедри фармакології та медичної рецептури з курсом нормальної фізіології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, д.біол.н., професор Бєленічев І.Ф. завідувач кафедри клінічної лабораторної діагностики та біологічної хімії Запорізького державного медико-фармацевтичного університету д.біол.н., професор Павлов С.В., завідувач кафедри гістології, цитології та ембріології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, к.біол.н., доцент Алієва О.Г., доцент кафедри гістології, цитології та ембріології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, к.мед.н., Таврог М.Л., доцент кафедри патологічної фізіології з курсом нормальної фізіології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, к.мед.н. Василенко Г.В., доцент кафедри медичної фізики, біофізики та вищої математики Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, к.біол.н, Іванченко О.З., доцент кафедри анатомії людини, топографічної анатомії та оперативної хірургії Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, к.мед.н. Світлицький А.О., асистент кафедри гістології, цитології та ембріології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, доктор філософії Попазова О.О.

Усього присутніх – 23 особи (в тому числі дистанційно з використанням програми MS Teams).

На спільному засіданні кафедр пропедевтичної та хірургічної стоматології; кафедри терапевтичної, ортопедичної та дитячої стоматології; кафедри стоматології післядипломної освіти ННПО; кафедри фармакології та медичної рецептури з курсом нормальної фізіології; кафедри клінічної лабораторної діагностики та біологічної хімії; кафедри гістології, цитології та ембріології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету МОЗ України 20 січня 2026 року проаналізовані результати виконання здобувачем ступеня доктора філософії, аспірантом очної форми навчання кафедри пропедевтичної та хірургічної стоматології ЗДМФУ Сальниковим Валерієм Ігоровичем освітньо-наукової програми та індивідуального плану наукових досліджень, текст написаної дисертації та опубліковані наукові статті та тези за темою дисертації, а також заслухана доповідь-презентація здобувача дисертаційної роботи та відповіді здобувача на запитання учасників фахового семінару.

Актуальність теми дисертації. Численні епідеміологічні дослідження показали, що хронічний пародонтит є основною причиною втрати зубів. Світові оцінки поширеності важкого пародонтиту зазвичай коливаються від 10 до 15 %. А як показують міжнародні клінічні звіти, сучасна терапевтична стратегія лікування пародонтиту не дає відчутних успіхів. Пародонтопатогенні бактерії (*Porphyromonas gingivalis*, *Actinobacillus actinomycetemcomitans*, *Tannerella forsythensis* і *Treponema denticola*) ініціюють запальну реакцію, яка призводить до збільшення прозапальних цитокінів — IL-1 β , IL-6, фактор некрозу пухлин (TNF)- α і матриксних металопротеїназ, ініціації продукції активних форм кисню (АФК) і оксидативного стресу. Оксидативний стрес призводить до посилення запалення, зниження імунітету та репаративних процесів, резорбції альвеолярної кістки, деградації сполучної тканини, зниження ефективності засобів базової терапії хронічного пародонтиту.

Застосування антиоксидантів є досить перспективним у комплексній терапії пародонтиту. Однак не всі клінічно відомі антиоксиданти задовольняють вимоги пародонтології через недостатню доказову базу, побічні ефекти, фармакокінетичні особливості. З огляду на знання про етапи формування оксидативного стресу і механізми дії сучасних антиоксидантів, погляд фармакологів і клініцистів спрямований на препарати, що діють як скавенджери АФК або як модулятори експресії антиоксидантних ферментів. У зв'язку з цим, інтерес представляють препарати на основі сполук селену, які зарекомендували себе як прекрасні антиоксиданти, цитопротектори, інгібітори апоптозу і є малотоксичним. Виникає нагальна необхідність пошуку траєкторій фармакологічного вдосконалення стандартних алгоритмів пародонтологічного лікування шляхом антиоксидантної модуляції механізмів ендогенної цитопротекції.

Таким чином, тема дисертаційної роботи Сальникова Валерія Ігоровича «Клініко-експериментальне обґрунтування актуалізації та вдосконалення концепції лікування хронічного генералізованого пародонтиту шляхом антиоксидантної модуляції механізмів ендогенної цитопротекції» є актуальною, результати проведених досліджень мають як теоретичне, так і практичне значення.

Новизна дослідження та одержаних результатів. Вперше на основі комплексних експериментальних досліджень та аналізу даних про активацію запалення, оксидативного стресу, пригнічення антиоксидантної системи, порушень нітроксидергічної системи отримано нові дані про роль пов'язаних факторів ендогенної цитопротекції HSP70 та HIF-1 α в патогенезі розвитку хронічного пародонтиту.

Новими є експериментальні дані про те, що вираженість симптомів пародонтиту (гіперемії, набряку, глибини ясенних кишень, кровоточивості, рухливості зубів), концентрації прозапальних цитокінів і маркерів

оксидативного стресу пов'язана з дефіцитом глутатіону, пригніченням глутатіонпероксидази-4, порушенням в системі NO і експресії HSP70 і HIF-1 α . Поглиблено знання та окреслено патогенетичні ланки-мішені для терапії хронічного пародонтиту — глутатіонова система і білки теплового шоку 70 кДа, та показана перспективність їх позитивної фармакологічної модуляції.

Вперше експериментально обґрунтовано і клінічно підтверджено використання антиоксиданту на основі сполуки селену — «Селенази» — в лікуванні хронічного генералізованого пародонтиту середнього ступеня тяжкості. Вперше визначено механізм захисної дії селеновмісного препарату «Селеназа» при експериментальному хронічному генералізованому пародонтиті, а саме: в активації HSP70/GSH-механізмів ендогенної цитопротекції, спрямованих на зниження запалення, гальмування оксидативного стресу, нормалізацію нітросидергічної системи, зменшення ішемії, поліпшення загального стану тканин пародонта.

Вперше показано, що додаткове включення в комплексну терапію селеновмісного препарату «Селеназа» (50 мкг/добу, за допомогою електрофорезу і внутрішньо) підсилює протизапальну, репаративну дію базової терапії, а також надає антиоксидантну, протиішемічну дію. У термін 30 діб після лікування відзначено позитивну динаміку зменшення ($p < 0,05$) значень індексів РМА, кровоточивості, глибини пародонтальних кишень; зниження ($p < 0,05$) маркерів запалення (ММР-2), оксидативного стресу (нітротирозин), ішемії (ЛДГ, СДГ); нормалізацію антиоксидантної та нітросидергічної систем (ГПР, ГР, eNOS/iNOS). У термін 90 діб - позитивну динаміку зниження ($p < 0,05$) індексів деструкції кісткової тканини і рухливості зубів як щодо даних, отриманих до лікування, так і до величин показників контрольної групи.

Теоретичне значення отриманих результатів. У дисертаційній роботі вирішено актуальну науково-практичну задачу клінічної пародонтології - підвищення ефективності терапії пацієнтів, що страждають на хронічний генералізований пародонтит середнього ступеню тяжкості, шляхом фармакологічної антиоксидантної модуляції ендогенних каскадів цитопротекції. В свою чергу, поглиблено знання щодо моделювання ХГП та мультивекторної корекції стану в рамках експериментальної тваринної моделі.

Практичне значення отриманих результатів. Результати проведених досліджень дозволили розширити і поглибити існуючі дані про патогенез хронічного пародонтиту. Встановлено виражену протизапальну, протиішемічну та антиоксидантну дію «Селенази» та її можливість посилювати ефективність базової терапії, що вказує на перспективність та доцільність її подальшого застосування у лікуванні хронічного генералізованого пародонтиту середнього ступеня тяжкості.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено та використовуються у практичній роботі як приватних, так і державних та

муніципальних лікувальних закладів України. Також практичні висновки впроваджено в до- та післядипломний педагогічний процес (практичні заняття, лекції, семінари, тренінги, цикли БПР та ТУ) і наукову діяльність, зокрема в роботу кафедр стоматологічного спрямування ЗДМФУ, в межах яких створено фахове студентське наукове товариство «Загальної та спеціальної стоматології, ортодонтії, щелепно-лицевої хірургії та сучасних стоматологічних технологій», головою якого є аспірант, що виконував дане клініко-експериментальне дослідження (Запорізький державний медико-фармацевтичний університет, м. Запоріжжя), кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії Полтавського державного медичного університету (м. Полтава) та Дніпровського державного медичного університету - кафедри хірургічної стоматології, імплантології та пародонтології ДДМУ (м. Дніпро). Приватний стоматологічний сектор, що впровадив у повсякденну діяльність результати клініко-експериментальної роботи, представлений переліком установ відомих висококваліфікованих лікарів-стоматологів: стоматологічна клініка Неженцева (м. Дніпро), стоматологічна клініка «ІМПЛАСТИКА» (м. Полтава), мережа стоматологічних клінік «Евріка Дент» (м. Запоріжжя).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Сформульовані в дисертації положення, висновки і практичні рекомендації базуються на достатній кількості клінічного матеріалу із застосуванням сучасних високоінформативних методів дослідження. Всі дослідження узгоджені Комісією з питань біоетики Запорізького державного медико-фармацевтичного університету (протокол № 4 від 03.04.2025 р.), не містять даних, які суперечать сучасним вимогам біоетики та морально-етичних норм.

Достовірність первинних матеріалів дисертації здобувача ступеня доктора філософії Сальникова В.І. перевірена комісією у складі: головуєча – д.мед. н., професор Усачова О.В.; члени комісії: к.мед.н., доцент Кокарь О.О. (стоматологічний напрямок); секретар – професор Павлов С.В.; головний метролог Ребець В.С., створеною відповідно до наказу ректора ЗДМФУ № 330 від 13.09.2024 року про «Про склад комісії з перевірки первинної науково-дослідної документації ЗДМФУ». Всі документи оформлені відповідно до існуючих вимог, результати досліджень оброблені сучасними статистичними методами аналізу на персональному комп'ютері. Первинна документація за обсягом та характером досліджень повністю відповідає даним, наведеним в дисертаційній роботі. Робота виконана на метрологічно повіреній дослідницькій апаратурі та повіреним інструментом. За результатами перевірки дослідницької апаратури видано Експертний метрологічний висновок № 409 від 20 жовтня 2025 р.

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях. Основні положення дисертації в повній мірі відображені в 8 наукових працях, з

них 3 статті. Із загальної кількості статей 2 опубліковані в журналах, що індексуються у наукометричній базі Scopus: Квартиль 2 (Q2) та Квартиль 3 (Q3), а також 1 стаття – у науковому фаховому виданні України (категорія А). Результати досліджень також оприлюднені у вигляді 5 тез доповідей на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. Автор не використовував у своїй роботі ідеї та розробки співавторів публікацій.

Конкретний особистий внесок дисертанта в одержання наукових результатів, що виносяться на захист. Дисертаційна робота є самостійною науковою роботою здобувача та представляє власне клінічне дослідження. Автором особисто проведені інформаційно-патентний пошук, аналіз сучасної наукової літератури за тематикою дисертаційної роботи, розроблено дизайн дослідження. Разом з науковими керівниками сформульовані мета та завдання дослідження. Дисертантом самостійно виконано аналіз літературних джерел та обґрунтовано методи дослідження. Дисертантом самостійно проведені обстеження пацієнтів та стоматологічна ортопедична реабілітація, аналіз, узагальнення та статистична обробка отриманих результатів. Дисертантом самостійно підготовлені до друку наукові праці, написані всі розділи дисертації, анотація, висновки та практичні рекомендації. Дисертант забезпечив впровадження наукових розробок у практичну діяльність лікувальних закладів.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційної роботи оприлюднено на: 83 Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених та студентів з міжнародною участю «Актуальні питання сучасної медицини та фармації - 2023» (м. Запоріжжя, 25-26 травня 2023 р.), 84 Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених та студентів з міжнародною участю «Актуальні питання сучасної медицини та фармації - 2024» (м. Запоріжжя, 23-24 травня 2024 р.), міжнародній науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених «Актуальні проблеми розвитку сучасної науки: виклики та перспективи» (29 квітня 2025 р.), освітньо-науковому проєкті «Школа молодого науковця - 2025» (1-2 травня 2025 р.), 85 Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених та студентів з міжнародною участю «Актуальні питання сучасної медицини та фармації - 2025».

Недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення. Принципових зауважень щодо змісту і оформлення дисертації немає, окремі стилістичні помилки не знижують загальну цінність дисертації.

Відповідність дисертації вимогам, що пред'являються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Дисертаційна робота Сальникова Валерія Ігоровича на тему: «Клініко-експериментальне обґрунтування актуалізації та вдосконалення концепції лікування хронічного генералізованого пародонтиту шляхом антиоксидантної модуляції механізмів ендогенної цитопroteкції» є завершеним науковим дослідженням, в якому наведено нове

вирішення актуального науково-практичного завдання щодо підвищення ефективності результатів комплексної стоматологічної реабілітації у пацієнтів з хронічним генералізованим пародонтитом середнього ступеню важкості шляхом обґрунтування використання лікарських засобів фармакологічної групи «Антиоксиданти», як засобів модуляції молекулярних механізмів ендогенної цитопротекції з динамічним скринінгом ефективності лікування на кожному етапі лікування. Результати дисертаційного дослідження відрізняються науковою новизною і практичним значенням для сучасної стоматологічної науки і практики. У дисертації та наукових публікаціях не виявлено ознак плагіату, ідейних та текстових запозичень. За формою і структурою дисертація відповідає вимогам щодо оформлення дисертацій, затвердженими наказом № 40 Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року.

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Сальникова Валерія Ігоровича на тему: «Клініко-експериментальне обґрунтування актуалізації та вдосконалення концепції лікування хронічного генералізованого пародонтиту шляхом антиоксидантної модуляції механізмів ендогенної цитопротекції» на здобуття ступеня доктора філософії актуальна для сучасної стоматології, являє собою самостійно виконану завершену наукову працю, яка проведена із застосуванням сучасних методів дослідження, має наукову новизну, практичну значимість, достовірні висновки та обґрунтовані практичні рекомендації. В дисертаційній роботі та в опублікованих наукових працях відсутні порушення академічної доброчесності. Основні положення дисертації в повній мірі відображені в 8 наукових працях, з них 3 статті. Із загальної кількості статей 2 опубліковані в журналах, що індексуються у наукометричній базі Scopus: Квартиль 2 (Q2) та Квартиль 3 (Q3), а також 1 стаття – у науковому фаховому виданні України (категорія А). Результати досліджень також оприлюднені у вигляді 5 тез доповідей на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. Відповідність проведених досліджень прийнятим етичним нормам підтверджена висновком комісії з біоетики Запорізького державного медико-фармацевтичного університету № 15 від 10 грудня 2025 р.; дисертаційне дослідження виконано на метрологічно повіреному науковому обладнанні, про що свідчить Експертний метрологічний висновок № 409 від 20 жовтня 2025 р.

Дисертаційна робота повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), актуальним вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом № 40 Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року (зі змінами).

За результатами аналізу новизни, теоретичного і практичного значення дисертації та опублікованих за її темою наукових праць, а також рівня оволодіння здобувачем теоретичних знань, практичних навичок та компетентностей, на спільному засіданні кафедр пропедевтичної та хірургічної стоматології; кафедри терапевтичної, ортопедичної та дитячої стоматології; кафедри стоматології післядипломної освіти ННПО; кафедри фармакології та медичної рецептури з курсом нормальної фізіології; кафедри клінічної лабораторної діагностики та біологічної хімії; кафедри гістології, цитології та ембріології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету рекомендує Вченій раді Запорізького державного медико-фармацевтичного університету утворити разову спеціалізовану вчену раду для публічного захисту дисертації Сальникова Валерія Ігоровича, за його письмовою заявою.

Голосували «ЗА» - 23 особи.

Голова фахового семінару:
доктор медичних наук, професор

ПІДТВЕРДЖУЮ
Підділу кадрів Запорізького державного
медико-фармацевтичного університету
« 02 » 20 26 р. Підпис

О. Гавваць

Олександр ВОЗНИЙ

**Пропозиція спільного засідання кафедр пропедевтичної та
хірургічної стоматології; терапевтичної, ортопедичної та дитячої
стоматології; стоматології післядипломної освіти ННПО; фармакології та
медичної рецептури з курсом нормальної фізіології; клінічної лабораторної
діагностики та біологічної хімії; гістології, цитології та ембріології
Запорізького державного медико-фармацевтичного університету
МОЗ України**

**щодо складу разової спеціалізованої ради для публічного захисту
дисертації Сальникова Валерія Ігоровича на тему:
«Клініко-експериментальне обґрунтування актуалізації та
вдосконалення концепції лікування хронічного генералізованого
пародонтиту шляхом антиоксидантної модуляції
механізмів ендогенної цитопротекції»**

На підставі аналізу новизни, теоретичного і практичного значення дисертації та опублікованих за темою наукових праць, а також рівня оволодіння теоретичних знань, практичних навичок та компетентностей, спільне засідання кафедр пропедевтичної та хірургічної стоматології; терапевтичної, ортопедичної та дитячої стоматології; стоматології післядипломної освіти ННПО Запорізького державного медико-фармацевтичного університету рекомендує Вченій раді Запорізького державного медико-фармацевтичного університету утворити разову спеціалізовану вчену раду для публічного захисту дисертації Сальникова В.І. на здобуття ступеня доктора філософії за його письмовою заявою, у такому складі:

Голова спеціалізованої вченої ради: завідувач кафедри терапевтичної, ортопедичної та дитячої стоматології, доктор медичних наук, професор ВОЗНИЙ Олександр Вікторович, Запорізький державний медико-фармацевтичний університет МОЗ України.

Рецензент: доцент кафедри терапевтичної, ортопедичної та дитячої стоматології, кандидат медичних наук, доцент КОКАРЬ Оксана Олександрівна, Запорізький державний медико-фармацевтичний університет МОЗ України.

Опонент: професор кафедри загальної стоматології, доктор медичних наук, професор ЧУМАКОВА Юлія Геннадіївна, Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса,

Опонент: завідувачка кафедри пропедевтики терапевтичної стоматології, доктор медичних наук, професор ТКАЧЕНКО Ірина Михайлівна, Полтавський державний медичний університет МОЗ України.

Опонент: проректор закладу вищої освіти з наукової роботи, професор кафедри хірургічної стоматології, імплантології та пародонтології, доктор медичних наук, професор ГУДАР'ЯН Олександр Олександрович, Дніпровський державний медичний університет МОЗ України.

Голова фахового семінару:

доктор медичних наук, професор

Секретар

доктор філософії, асистент

Олександр ВОЗНИЙ

Валерія ДАЦ

